

ספר

נאר מיט

פרשת

ויקהל - פקודי

מאת

הרב הגאון החסיד

ר' אברהם יוסף פסח (פסחוביץ)

זצ"ל

יו"ל ע"י נכדי המחבר

א) והנשיאים הביאו את אבני השוהם וגו' ואת הבושם וגו' ולקטורת הסמים. וזרש"י ז"ל^א (שמות ל"ה ב"ז) אמר ר' נתן מה ראו נשיאים להתנדב הנשיאים, יתנדבו לצור כו', כיון שהשלימו לצור את הכל כו', הביאו את אבני השוהם וגו', לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה, ולפי שנתעצלו מתחלה, נחסרה אות משמם, והנשיאים כתיב עכ"ל רש"י ז"ל.

חנני השי"ת לומר צוה, כי יש שני עניני לדיקים ומנהיגי הדור, אחד, שהעם מתלהבים מעצמם לעבודת הצורא ית"ש, עי"כ מביאים את רכונם הטוב והתלהבות שלהם בלב ראשם, ומנהיגם ונשיאם, עי"כ מתלהב מנהיגם בקרבן מכל

הרכונות הקדושות של העם הכרוכים אחריו והמסתופפים צללו, כמ"ש "נביא מקרבך מאחריך" וגו', וגם כתיב "והכהן הגדול מאחיו" וגו', והספרים מלאים מזה, ויש לדיק, אשר ע"י עין פקוחה שלו, מגביה לצות הנטפלים אליו לשורשו, ומלהב את לצות הנכרכים אחריו, מלא געגועים להשי"ת.

וזה פי' מאמרם ז"ל צמד"ר^ב פרשת ויחי (בראשית רבה צ"ז ב) על פסוק "ויצרך את יוסף" כו', ר' יוחנן אמר לרועה שהוא עומד ומציט צלאנו, והוא לדיק ומנהיג הדור מסוג צ', אשר משגיח על האנן קדשים המסתופפים צללו כל הקודש, ומגביה אותם, ר"ל אמר לנשיא מהלך והזקנים לפניו, והכוונה על

^א שמות ל"ה כ"ז ד"ה והנשאים הביאו: א"ר נתן מה ראו נשיאים להתנדב בחנוכת המזבח בתחלה ובמלאכת המשכן לא התנדבו בתחלה אלא כך אמרו נשיאים יתנדבו צבור מה שמתנדבין ומה שמחסרין אנו משלימין אותו כיון שהשלימו צבור את הכל שנאמר (שמות לו) והמלאכה היתה דים אמרו נשיאים מה עלינו לעשות הביאו את אבני השוהם וגו' לכך התנדבו בחנוכת המזבח תחלה ולפי שנתעצלו מתחלה נחסרה אות משמם והנשאים כתיב:

^ב בראשית רבה צ"ז ב' ויברך את יוסף ויאמר ר' ברכיה ואמרי לה בשם ר' יוחנן וריש לקיש ר' יוחנן אמר לרועה שהוא עומד ומביט בצאנו ר"ל אמר לנשיא מהלך והזקנים לפניו על דעתיה דר' יוחנן אנו צריכין לכבודו על דעתיה דריש לקיש הוא צריך לכבודו:

לדיק מסוג א', כמו שפי' המת"כ^א, שם, כי לפיכך הזקנים הולכים לפניו, והוא אחריהם, כי המה סיבת נשיאתו יעיי"ש, והוא כנ"ל כי על ידם נתלהב נשיאם, ומתלבש בכל הרלוונות הטובות מהנטפלים והגכרכים אליו.

ותכלית הרנון של המשכן וזית המקדש הוא, כמו שאמר הקצ"ה צפרשת תרומה "ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם", כמו שהאריך צזה הרמב"ן ז"ל, שיהיו ישראל מרכזה להקצ"ה ע"י המשכן שיעשו, ועי"כ ישכין הקצ"ה שכינתו בתוכם, והוא התעוררת עליון בחירת הקצ"ה

צעמו ישראל להיות שכינתו חופף עליהם, אכן הי' עוד דבר אחד צמשכן וזית המקדש שיוכלו ישראל להתקרב אליו כזיכול ית"ש ע"י הקרצנות שמקריצים שמה לפניו (וכבר הארכתי צזה לעיל) והקרצנות הם התקרצות ישראל להקצ"ה, וכענין "אני לדודי ודודי לי", אני לדודי, זה הוא התקרצות ישראל להקצ"ה ע"י הקרצנות, ודודי לי, זה הוא ענין משכן והמקדש, ושכנתי בתוכם, אשר הקצ"ה שוכן צתוך צני ישראל.

ומצואר צמד"ר סוף איכה^ה על פסוק "השיבנו ה' אליך ונשובה",

^א שם ד"ה ומביט כו'. לראות ולהשגיח עליהם לרעות אותם במרעה טוב ושמן ולבל יגיע להם שום נזק ולפיכך כתיב אשר התהלכו אבותי לפניו שהקב"ה השגיח עליהם בהשגחה פרטית מעולה כרועה עדרו ירעה וכמו שנאמר הרועה בשושנים וכן דרשו בפסוק התהלך לפני והיה תמים וע"ל סוף פרשה ל"ו, ור"ל סבר שלפיכך כתיב לפניו הנשיא זה שהזקנים הולכים לפניו והוא אחריהם ולהודיע שהוא נשיא כי המה סבות נשיאותו כך האבות הודיעו ופרסמו אדנותו של הש"י בעולם וכן מצאתי שוב באב"א ממש ע"ד זה:

^ב בהקדמה לספר שמות: והנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו. וכשיצאו ממצרים אע"פ שיצאו מבית עבדים עדיין יחשבו גולים כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר. וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקב"ה והשרה שכינתו ביניהם אז שבו אל מעלות אבותם שהיה סוד אלוה עלי אהליהם והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים. ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד:

^ה איכה רבה ה' השיבנו ה' אליך ונשובה, אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם שלך הוא השיבנו. אמר להם שלכם הוא, שנאמר (מלאכי ג, ז): שובו אלי ואשובה אליכם, נאם ה', אמרה לפניו רבונו של עולם שלך הוא, שנאמר (תהלים פה, ה): שובנו אלהי ישענו, לכך נאמר: השיבנו ה' אליך ונשובה:

אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רצש"ע שלך הוא השיצנו, אמר להם שלכם הוא, שנאמר "שוצו אלי ואשיצה אליכם נאום ה'" יעיי"ש. והפלוגתא הזאת של ישראל לאזייהם שבשמיים מי ישיב תחלה, הוא מתחלת אחר חורבן בית המקדש, וגלות ישראל צין האומות, אצל בתחלה פריחת ישראל, ועלו במרום פסגם, גם רצון הקב"ה ה' שהוא ית"ש יהי המתחיל לשכון כבודו בתוך בני ע"י המשכן שיעשו, ועי"כ יוכלו ישראל ג"כ להתקרב אליו ע"י הקרצנות ולכן אחר הקמת המשכן נאסרו הצמות מלהקריב קרצנות, כי ה' רצונו ית"ש להתקרב אליו בני ישראל, לצד במקום בית המקדש אשר הקב"ה שוכן בתוכנו.

והם המה צחירה וקריצה המצואר צמד"ר' צפרשת צמדצר (במדבר רבה ג' ב') על פסוק "הקרב את מטה לוי" וגו', אשרי מי שצחרו הקב"ה, אע"פ שלא הקריבו, ואשרי איש שקרבו אע"פ שלא צחרו, ואיזה זה שצחרו זה אברהם כו', אצל לא קירבו, אלא הוא הוא קירב את עצמו כו', יעקב צחרו הקב"ה כו', הוא קירב את עצמו כו' יעיי"ש. וצאמת התקרבות האדם מלד עצמו להקב"ה, הוא דבר קשה מאד, כי מי יוכל צער ודם להתקרב אל מלך מלכי המלכים הקב"ה, אכן ע"י צחירת הקב"ה צו, עי"כ הוא עצמו ג"כ יכול להתקרב אליו כדיכול ית"ש, וזאת עצמו היתה צעזודת המשכן והמקדש, ע"י שהקב"ה שוכן בתוך בני, וצחר צהם אשר ישראל יהיו

¹ במדבר רבה ג' ב' דבר אחר, הקרב את מטה לוי וגו', הדא הוא דכתיב (תהלים סה, ה): אשרי תבחר ותקרב, אשרי מי שבחרו הקדוש ברוך הוא אף על פי שלא הקריבו, ואשרי איש שקרבו אף על פי שלא בחרו, ואיזה זה שבחרו, זה אברהם, שנאמר (נחמיה ט, ז): אתה הוא ה' האלהים אשר בחרת באברם, אבל לא קרבו אלא הוא קרב את עצמו. יעקב, בחרו הקדוש ברוך הוא, שנאמר (תהלים קלה, ד): כי יעקב בחר לו יי, וכן הוא אומר (ישעיה מא, ח): יעקב אשר בחרתיך, אבל לא קרבו אלא הוא קרב את עצמו, שנאמר (בראשית כה, כז): ויעקב איש תם ישב אהלים. משה בחרו, שנאמר (תהלים קו, כג): לולי משה בחירו, אבל לא קרבו, אשריהם אלו שבחרם הקדוש ברוך הוא אף על פי שלא קרבו, בא וראה יתרו קרבו הקדוש ברוך הוא אבל לא בחרו, רחב הזונה קרבה אבל לא בחרה, אשריהם אלו שקרבן אף על פי שלא בחרו:

מרכזה אליו ית"ש, עי"כ יכולים ישראל להתקרב אליו ע"י הקרצנות שיקריצו שם.

ומצואר צספרים הקדושים אשר עיקר הרצון של המשכן שעי"כ ישרה הקצ"ה שכינתו צתוך צנ"י, הוא נדצת הלצ שהראו ישראל רצונם הטוב ע"י נדצתם, ולצם הי' מלא געגועים להקצ"ה, וכמו שפירש רש"י ז"ל (שמות ל"ה ה' ד"ה נדיב לב) על שם שלצם נדצו קרי נדיב לב, וגם אצרהם אצינו ע"ה נקרא נדיב, וכמו שמצואר צדצרי חז"ל צסוכה' ד' מ"ט ע"צ "צת נדיב" צתו של אצינו אצרהם, ופירש"י ז"ל שנדצו לצו להכיר את צוראן, והנשיאים נתלצשו צכל הרצונות הטובות, צנדצת הלצ של כל ישראל, א"כ היו צריכים ג"כ הנשיאים להוציא מכת אל הפועל ולהציא נדצותם אל צנין

המשכן, להראות התלהצותם אל הרצון הזה, שהקצ"ה ישכין את שכינתו צתוך צני ישראל, ויהיו כל ישראל עם נשיאיהם מרכזה להקצ"ה, ועי"כ יוכלו ישראל להתקרב אליו ע"י הקרצנות שיקריצו שם.

אצל כאשר השלימו צצור את הכל, ולא הי' נחסר עוד כלום, ונגמר כל רצונו ית"ש לשכון כצודו צתוך צני ישראל, צהתלהצות צנ"י עצמם אליו ית"ש ע"י נדצותם צלי השתתפות הנשיאים, השתמשו הנשיאים צזה התלהצות של ישראל לצנין המשכן, להציא את אצי השוהם שהם מצגדי כהונה, וגם את הצושם למאור כו', שהוא מהקרצנות, להתקרב אליו ית"ש, אצל צאמת הי' הכל ע"י תחלת התלהצות ונדצת הלצ של ישראל, אצל הי' חסר להם חלק הנשיאים

¹ סוכה מ"ט: דרש רבא מאי דכתיב מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב מה יפו פעמותיהן של ישראל בשעה שעולין לרגל בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב שנאמר נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים:

² שם ד"ה נדיב: שנדבו לבו להכיר את בוראו:

צענמס למשכן, שהוא השראת השכינה, חכן זכו הנשיאים להתקרב בקרבנותיהם בחנוכת המזבח, ג"כ ע"י אמצעות ישראל אשר התנדבו למשכן עצמו, לכן נחסרה אות משמם, והנשאים כתיב שהי' נחסרה חלקם למשכן עצמו.

אולם עכ"פ נדחתם לבגדי כהונה והזושם למאור כו', ג"כ שזח הכתוב מאד, והעלה להם הקצ"ה כמו שהביאו למשכן עצמו, כמו שמצואר צמד"ר ויקרא^ט, סימן ו', על פסוק "יש זהב ורז פנינים, וכלי יקר שפתי דעת" כו', יש זהב הכל הביאו נדחתם למשכן זהב, הה"ד "וזאת התרומה" וגו', "ורז פנינים" זו נדחתם של נשיאים,

דכתיב "והנשיאים הביאו, וגו', "וכלי יקר שפתי דעת", לפי שהיתה נפשו של משה עגומה עליו, ואמר הכל הביאו נדבתן למשכן, ואני לא הבאתי, אמר לו הקצ"ה חייך שדבורך כתיב עלי יותר מן הכל כו', הרי שגם נדחת הנשיאים היתה גדולה עד מאד לפני הקצ"ה, ונקרא שהביאו נדבתן למשכן, והוא כנ"ל ע"י הרצון ונדחת הלז של כל ישראל התלהבו הנשיאים, והביא הקצ"ה עליהם שהביאו נדבתן למשכן, והגם שהביאו לצורך הקרבנות, אעפ"כ שזח הקצ"ה אותם כאלו הביאו נדחתם למשכן והגם שזזה שנתעללו נחסרה אות משמם.

^ט ויקרא רבה א' ו' רבי תנחומא פתח (משלי כ, טו): יש זהב ורז פנינים וכלי יקר שפתי דעת, בנהג שבעולם אדם יש לו זהב וכסף אבנים טובות ומרגליות וכל כלי חמדה שבעולם, וטובה ודעת אין בו, מה קניה יש לו, מתלא אמר דעה קנית מה חסרת, דעה חסרת מה קנית. יש זהב, הכל הביאו נדבתן למשכן זהב, הדא הוא דכתיב (שמות כה, ג): וזאת התרומה וגו'. ורז פנינים, זו נדבתן של נשיאים, דכתיב (שמות לה, כז): והנשאים הביאו וגו', וכלי יקר שפתי דעת, לפי שהיתה נפשו של משה עגומה עליו, ואמר הכל הביאו נדבתן למשכן ואני לא הבאתי, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך שדבורך חביב עלי יותר מן הכל, שמכלן לא קרא הדבור אלא למשה, ויקרא אל משה:

ומצואר עוד צמד"ר פרשת נו' סימן ג' (ויקרא רבה ח' ג') מתאוה הי' דוד לקרבנס של נשיאים כו', עוד שם חציב קרבנס של נשיאים לפני הקצ"ה כשירה שאמרו ישראל צים כו', חציב קרבנס של נשיאים כו', כשני לוחות הברית, ואח"כ אמר המדרש ורבנן

אמרו חציב קרבנס של אהרן לפני הקצ"ה כקרבן של נשיאים כו', ומסתמא נתלה קרבנו של אהרן בקרבן החציב מאד, והטעם כנ"ל שקרבנס של נשיאים צחנוכת המשכן הי' ג"כ צא מכח ורצון של כל ישראל, והוא רחום יכפר.

' ויקרא רבה ח' ג' גופא אמר רבי אידי מתאוה היה דוד לקרבנס של נשיאים, הדא הוא דכתיב (תהלים סו, טו): עלות מחים וגו', איזה קרבן שיש בו פרים ואילים וכבשים, אלא קרבנס של נשיאים, שנאמר (במדבר ז, יז): ולזבח השלמים וגו'. רבי יהודה ורבי נחמיה ורבנן, רבי יהודה אומר חביב קרבנס של נשיאים לפני הקדוש ברוך הוא כשירה שאמרו ישראל בים, שירה שאמרו ישראל בים (שמות טו, ב): זה אלי ואנוהו, וכאן כתיב (במדבר ז, יז): זה קרבן נחשון בן עמינדב. רבי נחמיה אמר חביב קרבנס של נשיאים לפני הקדוש ברוך הוא כשני לוחות הברית, בשני לוחות הברית כתיב (שמות לב, טו): מזה ומזה הם כתבים, וכאן כתיב: זה קרבן נחשון בן עמינדב. ורבנן אמרי חביב קרבנו של אהרן לפני הקדוש ברוך הוא כקרבן של נשיאים, בקרבנות של נשיאים כתיב: זה קרבן נחשון בן עמינדב, וכאן כתיב: זה קרבן אהרן. אמר רבי ברכיה חביב קרבן של אהרן לפני הקדוש ברוך הוא כשנים עשר שבטים, מה טעם, זה, מנין זה. ז' שבעה, ה' חמשה, הא תרי עשר.

(ב) ראו קרא ה' בשם בצלאל. וצמד"ר י"א (שמות רבה מ"ח ב') "טוב שם משמן טוב", טוב הי' שמו של בצלאל משמן הטוב, למה שפרסמו הכתוב, שנאמר ראו קרא ה' בשם בצלאל. ויתכן לומר ע"פ המצואר צמדרש רות³ (רות רבה ה' ו'), והצאתי למעלה אמר ר' יצחק בר מריון זה הכתוב ללמדך שאם אדם עושה מצוה יעשנה בצב שלם, שאילו הי' ראובן יודע שהקצ"ה יכתוב עליו "וישמע ראובן ויצילהו מידם", בכתפו הי' מוליכו אלל אציו, פי' כי חז"ל מלמדים אותנו שיעקר המצוה שאדם עושה הוא רק הרצון והחשק ונדבות לבו של אדם אל המצוה. וכבר נודע כי השם של אדם הוא פנימיות נפשו, כמצואר צקפרים הקדושים, וכל מלאכת המשכן

שהקצ"ה אמר "ועשו לי משכן ושכנתי בתוכם", הי' עיקר הרצון, נדבת הלב, שיעשו צכל נפשם ורצונם, כמ"ס רש"י ז"ל נדיב לבו ע"ס שלבו נדבו קרוי נדיב לב עכ"ל, וכמ"ס לעיל, ומזרר האדם בזה הרצון ונדבות לבו את שמו, כי שמו הוא פנימיות נפשו וכנ"ל.

ולכן פירש"י ז"ל כי מאחר שנתעללו הנשיאים בתחלת נדבת המשכן, נחסרה אות משמם, והנשאים כתיב, כי נחסר הרצון מפנימיות נפשותם והגם שכוונתם היתה להשלים מה שיחסרו ישראל, אמנם הי' חסר להם עכ"פ הזריזות לנדבת לב שלהם, ונקראו שנתעללו, ומשו"ה חסר משמם, ומאחר שראינו שהקצ"ה אמר "ראו קרא

¹ שמות רבה מ"ח ב' דבר אחר, טוב שם משמן טוב, טוב היה שמו של בצלאל משמן הטוב, למה שפרסמו הכתוב, שנאמר (שמות לה, ל): ראו קרא ה' בשם בצלאל:

³ רות רבה ה' ו' אמר רבי יצחק בר מריון: בא הכתוב ללמדך, שאם אדם עושה מצווה יעשנה בלבב שלם. שאלו היה ראובן יודע שהקדוש ברוך הוא מכתוב עליו (בראשית ל"ז) וישמע ראובן ויצילהו מידם - בכתפו היה מוליכו אצל אביו. ואילו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתוב עליו (שמות ד') הנה הוא יוצא לקראתך - בתופים ובמחולות היה יוצא לקראתו. ואלו היה יודע בעז שהקדוש ברוך הוא מכתוב עליו ויצבט לה קלי ותאכל ותשבע ותותר - עגלות מפותמות היה מאכילה:

ה' צַסם צללאל", ע"כ שפנימיות נפשו ונדצת לבו של צללאל הי' לעשות את המשכן עם כל הרצונות אל הקצ"ה, וזה כוונת המדרש טוב הי' שמו של צללאל כו', למה שפרסמו הכתוב, כי מאחר שפרסם הכתוב את שמו מזה יש ראי' אשר עשה את המצוה של עשיית המשכן בלבד שלם עם כל הרצונות ונדצת הלב.

ויש לומר בזה שלפיכך זכה צללאל שהסכימה דעתו למה שנאמר למשה מקיני אפילו דברים שלא אמר לו רבו, כמבואר ברש"י ז"ל⁷ (שמות ל"ח כ"ב) פרשת פקודי, מאחר שהתאמץ בכל

לבו ונפשו למלאות רצון ומנות הקצ"ה, הצין מדעתו את כל הרצון של המצוה, והסכימה דעתו למה שנאמר למשה צסיני וכמו שנאמר אלל אצרהס אצינו ע"ה צמד"ר וירא⁷ (בראשית רבה ס"ד ד'), ועוד צכמה מקומות, אין יום ויום שאין הקצ"ה מחדש הלכה צצ"ד של מעלה כו', אפילו אותן הלכות הי' אצרהס יודע, כי אצרהס אצינו ע"ה נקרא נדיב, כמבואר צקוכה¹⁰ ד' מ"ט ע"צ "צת נדיב", צתו של אצרהס אצינו שנקרא נדיב, שנאמר נדיבי עמים נאספו עם אלקי אצרהס ופירש"י ז"ל¹⁰ שנדצו לבו להכיר את

⁷ שמות ל"ח כ"ב ד"ה ובצלאל בן אורי וגו' עשה את כל אשר צוה ה' את משה: אשר צוה משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפלו דברים שלא אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו. אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה. אמר לו משה בצל אל היית, כי בודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה המשכן תחלה ואחר כך עשה הכלים:

⁷ בראשית רבה ס"ד ד' "וישמור משמרת מצותי חקותי ותורת" ר' יונתן משם ר' יוחנן אמר אפי' הלכות עירובי חצרות היה אברהם יודע, "תורת" שתי תורות שקיים אפילו מצוה קלה שבעל פה, ר' סימון אמר אפילו שם חדש שעתיד הקדוש ברוך הוא לקרוא לירושלים היה אברהם יודע דכתיב (בראשית כב, יד): "ויקרא שם המקום ה' יראה" וכתיב (יחזקאל מח, לה): "ושם העיר מיום ה' שמה" וכתיב (ירמיה ג, יז): "(ביום) [בעת] ההוא יקראו לירושלים כסא ה'", רבי ברכיה אמר בשם ר' יהודה אין כל יום ויום שאין הקב"ה מחדש הלכה בבית דין של מעלה מאי טעמיה (איוב לז, ב): "שמעו שמוע ברוגז קולו והגה מפיו יצא" ואין הגה אלא תורה כענין שנאמר (יהושע א, ח): "והגית בו יומם ולילה":

¹⁰ הבאנו לעיל בהערות אות ז'

¹⁰ לעיל בהערות אות ח'

צוראו כו', ולכן הסכימה דעתו לכל
הלכה שהקצ"ה מחדש, וכמ"כ
צלאל צנין המשכן.

וזה הוא הכוונה של המדרש טוב
הי' שמו של צלאל משמן הטוב,
כוונתם למה שאמר המדרש^פ (שמות רבה
מ"ח א) למעלה משמן המשחה שנמשחו
נדב ואביהוא פי' שאלו נכנסו
להקריב ויאלו שרופין, ולא זכו
להסכימה דעתם להלכה שהקצ"ה
מחדש ואדרבה נאמר בהם ויקריבו
וגו', אשר לא לזה אותם, הגם
שעשו דברים גדולים כמזואר צשפת
אמת^י, אצל צלאל הסכימה דעתו
למה שנאמר למשה מסיני, והוא
כנ"ל, והוא רחום יכפר.

^פ שמות רבה מ"ח א' טוב שם משמן טוב, טוב היה שמותן של חנניה מישאל ועזריה, משמן המשחה שנמשחו נדב ואביהוא, למה, שאלו נכנסו להקריב ויצאו שרופין, ואלו נכנסו לכבשן האש ויצאו בשלום, הוי טוב שם משמן טוב:

^י שמיני תרל"ט בשם מו"ז ז"ל על חטא נדב ואביהוא אשר לא צוה אותם. ללמוד מזה קו"ח לטובה מה אנשים קדושים כאלה שבוודאי דבר גדול עשו. אעפ"כ ע"י שלא צוה אותם נענשו. א"כ המקיים מצות אף שהוא (טפל) [*שפל] וא"י טעם המצוה כלל אעפ"כ חביב הוא לפניו ית'. כי כח הציווי ממנו ית' הוא יותר מכל הטעמים כו'. וזה פרשנו טובים דודיק מ"י. כי השגת הטעמים הוא י"ן. וזהו ענין אמרם ז"ל שתויי יין נכנסו למקדש כי הרי אמרו שהורו הלכה בפני רבן א"כ נראה שכוונו להלכה אמיתית. אבל ההלכה רק עפ"י התורה וציווי מרע"ה שר התורה כמ"ש בכ"מ הלכה למשה מסיני. והם כווננו הטעם וההלכה בלי הציווי ונחסר להם עיקר כח התקרבות שהוא בכח הבורא ית' שקדשנו במצותיו ע"י התורה. ולכן כתיב טובים דודיק שהוא דביקות והתקרבות הבורא ית' לבני בעצם נפשותם יותר מהשגת הטעמים כנ"ל. וכמ"ש במד' ויקהל טוב שם משמן כו' על בצלאל ראה קראתי כו' כיון שהי' בכח הבורא ית' שבחר לבצלאל נתקיים כו' ע"ש. וכן כחן של בני לכן מקדימין ברכת המצות לעשיות המצוה להראות כי כח גשת אדם למעשה זו הוא מצד הציווי כנ"ל:

ח) ובצלאל בן אורי וגו' כל אשר צוה ה' את משה. ופירש"י ז"ל^א (שמות ל"ח כ"ב) מדברי רבותינו^ב (ברכות נ"ה.) אפילו דברים שלא אמר לו רבו כו', כי משה צוה לצלאל לעשות תחלה כלים, ואח"כ משכן, אמר לו צלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואח"כ משים כלים בתוכו, אמר לו כך שמעתי מפי הקצ"ה כו', וכן עשה המשכן תחלה, ואח"כ עשה כלים עכ"ל, וקשה לכאורה וכי יתכן לומר שמשה רבינו ע"ה נאמן ביתו של הקצ"ה ישנה את דברי הקצ"ה מה שצוה לעשות תחלה משכן ואח"כ כלים, והוא יאמר לעשות תחלה כלים ואח"כ משכן, וכנראה שכוונה

עמוקה טמונה צדצרי חכו"ל וצריכים ציחור.

חנני השי"ת בזה, דהנה כתיב "החדש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה", והנה רש"י ז"ל מציא צפרשת צראשית אמר ר' יצחק לא הי' צריך להתחיל את התורה אלא מהחדש הזה לכם שהוא מצוה ראשונה שנצטוו ישראל, ומ"ט פתח בצראשית משום "כח מעשיו הגיד לעמו" כו', שחס יאמרו אוה"ע ליטטים אתם כו', צרצנו נתנה להם וצרצנו נטלה מהם ונתנה לנו ע"כ, והמפרשים הקשו הלא הי' צריך לכתוב התורה בצראשית צרא, להודיע חידוש העולם, והוא אחד מעיקרי האמונה.

^א שמות ל"ח כ"ב ד"ה ובצלאל בן אורי וגו' עשה את כל אשר צוה ה' את משה: אשר צוה משה אין כתיב כאן, אלא כל אשר צוה ה' את משה, אפלו דברים שלא אמר לו רבו, הסכימה דעתו למה שנאמר למשה בסיני, כי משה צוה לבצלאל לעשות תחלה כלים ואחר כך משכן, אמר לו בצלאל מנהג עולם לעשות תחלה בית ואחר כך משים כלים בתוכו. אמר לו כך שמעתי מפי הקב"ה. אמר לו משה בצל אל היית, כי בודאי כך צוה לי הקב"ה, וכן עשה המשכן תחלה ואחר כך עשה הכלים:

^ב ברכות נ"ה. אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, בצלאל על שם חכמתו נקרא, בשעה שאמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך ואמר לו, עשה ארון וכלים ומשכן, אמר לו משה רבינו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לתוכו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן, כלים שאני עושה, להיכן אכניסם, שמא כך אמר לך הקדוש ברוך הוא, עשה משכן ארון וכלים, אמר לו: שמא בצל אל היית וידעת:

וי"ל דהנה כתיב "צראשית צרא חלקים", ואמרו חז"ל, ומציא רש"י ז"ל שם שצתחלה עלה צמחשצה לצראותו צמדת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, והקדים מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, והיינו דכתיב "ציוס עשות ה' חלקים ארץ ושמים", וח"ו לומר שהקצ"ה חזר ממחשבתו הראשונה, וכבר כתבתי מזה, אכן י"ל דהנה הקצ"ה צרא את העולם כדי שיתנהג ע"פ הטבע, כמו שאמרו עולם כמנהגו נוהג, והגם שהוא ית"ש מנהיג את הצירה, וגם הטבע מתנהג ע"פ השגחתו, וזה "צראשית צרא חלקים" גימטריא הטבע כדאי' צספרים הקדושים (בעש"ט בשלח), וצצריאה זו שהוא ית"ש מנהג ע"פ הטבע את העולם, צרא הקצ"ה את עמו ישראל, שהגם שהם צתוך הטבע,

אעפ"כ הם חוץ לטבע, כמו שאמר הקצ"ה לצרהם חצינו ע"ה לא מאינטוגנינות שלך כו', אצרים חינו מוליד, אצרהם מוליד כו', פי' כי ע"פ הטבע והמזלות לא הי' מציאות כלל לעם ישראל להיות ולהתקיים בעולם הזה, כי העוה"ז שייך לעשו, וישראל הם נרדפים ומעונים בעוה"ז מאומות העולם, אמנם הגם שישראל הם צתוך הטבע, ואין להם מציאות כלל להתקיים, אעפ"כ הם ג"כ חוץ לדרך הטבע, צדרך נס, וזה שהקדים ה' מדת הרחמים ושתפה למדת הדין, כי רחמים הוא למעלה מהטבע, וזה שאמרו חז"ל¹ (תנחומא וירא כ"ג ד') דצעקדה הי' צריך אצרהם חצינו ע"ה להרהר, אתמול אמרת לי "כי ציצחק יקרא לך זרע", ועכשיו אתה אומר לי "העלהו שם

¹ תנחומא וירא כ"ג ח' מיד פתח הקדוש ברוך הוא את הרקיע ואת הערפל ויאמר בי נשבעתי נאם ה', א"ל אתה נשבעת ואני נשבעתי שלא ארד מן המזבח עד שאומר כל מה שאני צריך, א"ל אמור לא כך אמרת לי ספור הכוכבים אם תוכל לספור אותם כה יהיה זרעך א"ל הן, א"ל ממי, א"ל מיצחק, א"ל כשם שהיה בלבי מה להשיבך ולומר לך אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, עכשיו אתה אומר לי העלהו שם לעולה, וכבשתי את יצרי ולא השבתיך כך כשיהיו בניו של יצחק חוטאין ונכנסין לצרה תהא נזכר להן עקדתו של יצחק ותחשב לפניך כאלו אפרו צבור על גבי המזבח ותסלח להן ותפדם מצרת:

לעולה" כו', אצל לא הרהר כלום, כי ידע כי כל התקיימות של עם ישראל הוא למעלה מהטבע מה שאין שכל האדם משיג.

וגם דוד המלך ע"ה ע"פ הטבע לא הי' צמאיאות חיותו, וע"פ הטבע לא הי' לו חיים, ושצעים שנה שהי' לו, הי' לו מה שאדם

הראשון נתן לו משנותיו, כמזוהר בדברי חז"ל (זוה"ק וישלח), והי' נרדף מהכל, כי לא הי' לו מציאות כלל שיוכל להתקיים צעוה"ז, ואעפ"כ אנו אומרים דוד מלך ישראל חי וקים, ואדרבה הוא ע"ה הי' לו חיים אמיתיים כמ"ס הזוה"ק^ה (ויגש) ולא טעם דמותו, וזה כוונת חז"ל

⁷ זוה"ק וישלח רבי שמעון אמר, הא אתמר דדוד מלכא עד לא הוה, לא הוה ליה חיים כלל. בר דאדם קדמא יהב ליה שבעין שנין מדיליה, וכך הוה קיומיה דדוד מלכא שבעין שנין הוה. וקיומא דאדם קדמא אלף שנין חסר שבעין. אשתכחו בהני אלף שנין קדמאי, אדם הראשון ודוד מלכא, פתח ואמר (תהילים כ"א:ה) חיים שאל ממך נתתה לו ארך ימים עולם ועד. חיים שאל ממך, דא דוד מלכא. דהא כד ברא קודשא בריך הוא גנתא דעדן אטיל ביה נשמתא דדוד מלכא, ואסתכל ביה וחמי דלית ליה חיים מדיליה כלום. וקיימא קמיה כל יומא. כיון דברא אדם הראשון אמר הא ודאי קיומיה, ומאדם קדמא הוה שבעין שנין דאתקיים דוד מלכא בעלמא, תו אבהן שבקו ליה מחייהון כל חד וחד, אברהם שבק ליה, וכן יעקב ויוסף. יצחק לא שבק ליה כלום, בגין דדוד מלכא מסטריה קא אתא:

^ה זוה"ק ויגש רבי יהודה ורבי יוסי אערעו בכפר חנו. עד דהוה יתבי בי אושפיזיהו, אתא חד בר נש וחד מטולא דחמרא קמיה ועאל בביתא. אדהכי, אמר רבי יהודה לרבי יוסי, הא תנינן, דדוד מלכא הוה מתנמנמ כסוס, ושינתיה זעיר, היך הוה קם בפלגות ליליא. האי שעורא זעיר איהו ולא הוה אתער אפילו בתלתות ליליא. אמר ליה, בשעתא דעאל ליליא, הוה יתיב עם כל רברבי ביתיה ודאין דינא, ועסיק במלי דאורייתא. ולבתר הוה נאים שינתיה עד פלגות ליליא, וקם בפלגות ליליא ואתער, ואשתדל בפולחנא דמאריה, בשירין ותושבחן, אדהכי אמר ההוא בר נש, וכי האי מלה דקאמריתו, הכי הוא. רזא דמלה הכא, דהא דוד מלכא חי וקיים לעלם ולעלמי עלמין. ודוד מלכא הוה נטיר כל יומוי דלא יטעם טעם מיתה. בגין דשינתא חד משתינ במיתה איהו. ודוד בגין דוכתיה דאיהו חי, לא הוה נאים אלא שיתין נשמי. דעד שתינ נשמי חסר חד, איהו חי. מתמן ולהלאה, טעים בר נש טעמא דמותא, ושליט ביה סטרא דרוח מסאבא, ודא הוה נטיר דוד מלכא, דלא יטעם טעמא דמותא, ושליט (ס"א דלא ישליט) ביה סטרא דרוחא אחרא, בגין דשתינ נשמי חסר חד, איהו רזא דחיים דלעילא. עד שתינ נשמי, דאינון שתינ (ד"א ל"ג חסר חד נשמי) נשמי עלאין, ואילין רזא דלהון, דתליין בהון חיי. ומכאן ולתתא, רזא דמותא הוא, ועל דא, דוד מלכא הוה משער שעורא דליליא, בגין דיתקיים בחיים, דלא ישלוט ביה טעמא דמותא. וכד אתפליג ליליא, הוה דוד מתקיים באתריה. בגין דכד אתער פלגו ליליא וכתרא קדישא אתער, בעא דלא לאשכחא ליה לדוד מתקשר באתר אחרא, באתר דמותא, בגין דכד אתפליג ליליא וקדושה עלאה אתער, ובר נש דנאים בערסיה ולא אתער לאשגחא ביקרא דמאריה. הא איהו אתקשר ברזא דמותא ומתדבק באתר אחרא, ועל דא דוד מלכא הוה קאים לאשגחא ביקרא דמאריה תדיר. חי לגבי חי, ולא נאים בשינתא לטעמא דמותא. ובגין כך, הוה מתנמנמ כסוס שתינ נשמי, ולא בשלימו, אתו רבי יהודה ורבי יוסי ונשקוה, אמרו ליה, מה שמך. אמר להון, חזקיה. אמרו ליה, יתישר חילך ויתתקף אורייתך. יתיבו:

¹ ר"ה כ"ה. רבי חייא חזייה לסיהרא דהוה קאי בצפרא דעשרים ותשעה שקל קלא פתק ביה אמר לאורתא בעינן לקדושי בך ואת קיימת הכא זיל איכסי אמר ליה רבי לרבי חייא זיל לעין טב וקדשיה לירחא ושלח לי סימנא דוד מלך ישראל חי וקים:

ר"ה ד' כ"ה ע"א שלח לי' סימנא
 דוד מלך ישראל חי וקים, כשהלך
 ר"ח לקדש לירחא, להראות כי גם
 שהלצנה נתמעטה, ואין לה אור
 מחמת עצמה, אלא מה שמקבל
 מהחמה כנודע, ואעפ"כ נתחדשה
 בכל חדש, ובכל יום מוספת אור,
 כן עם ישראל יצינו מעיר כעשז
 השדה, וכן ישראל מעונים ונרדפים
 מואזי טרף, ואין להם ע"פ הטבע
 מליחות, ואעפ"כ כל העולמות
 נצראים רק בשביל ישראל, כמ"ס
 "צראשית צרא אלוקים", בשביל
 ישראל שנקראו ראשית צרא אלוקים
 את השמים ואת הארץ, כמ"ס חז"ל,
 וזאת הוא למעלה מהטבע, הגם
 שהם בהטבע, צחי' ה' אלוקים,
 ואדרבה הקדים ה' לאלוקים, כי
 חייהם של ישראל הם החיים עקרים,
 וכן שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר
 זל"ה זי"ע ועכ"א על המדרש רות,
 ותשאר, נעשית שירי שיריים, ואמר
 כי ישראל נקראו שיריים, כמ"ס
 חז"ל לשארית נחלתו, למי שמשים

עצמו כשיריים, ומלכות צית דוד
 נקראת שירי שיריים, כי לית לי'
 מגרמי' כלום, והוא כנ"ל.

וזה פי' החודש הזה לכם, תמיד
 התחדשות חדש לכם, כמו הלצנה
 אשר מאמנע החודש ולהלן נתמעטה
 יותר ויותר, ובסוף החודש אי אפשר
 עוד לראותה מחמת קטנותה, וחזרה
 ונתחדשה, ובכל יום ויום מוספת
 אורה גדולה וגדולה יותר, וזה שאנו
 אומרים המחדש בטובו בכל יום
 תמיד מעשה צראשית, כלומר
 הקצ"ה מחדש בכל יום את עמו
 ישראל, ואע"פ שהם בדיוטא
 התחתונה, אעפ"כ מתגברים
 והולכים ועולים יותר ויותר, כי חיים
 תמיד בדרך נס למעלה מהטבע,
 וכמו שהעולם בכללו מתנהג בדרך
 הטבע, כן ישראל עם קרובו
 מתנהגים תמיד בדרך נס למעלה
 מהטבע, וכן כתב המהר"ל מפראג

זל"ה, והוצא בשפת חמת' שלכן
נקרא ליל פסח סדר, להראות אשר
יש סדר לנסים לעם ישראל, פי'
כנ"ל שהם בתוך העולם והטבע,
אעפ"כ הם למעלה מהטבע, וכמו
שיש סדר להטבע כן יש סדר להם,
לנסים חוץ לדרך הטבע.

וזה שאמר ר' יצחק כי עיקר צריחת
שמים וארץ הי' בשביל ישראל, הי'
צריך להתחיל את התורה מהחודש
הזה לכם, אין כוונתו להקשות לבל
יקפר התוה"ק מצריחת שמים וארץ,
אכן כוונתו להקשות מ"ט פתח
צבראשית צרא אלוקים, שהוא
הטבע, מ"ט לא כתבה התוה"ק
צבראשית צרא ה', רחמים, להראות
התחדשות ישראל תמיד, שהם

למעלה מהטבע, כמ"ס החודש הזה
לכם, ומ"ט פתח צבראשית צרא
אלוקים דין, והוא הטבע, הי' לו
להתחיל מיד צמדה זו, ומתוך משום
כח מעשיו הגיד לעמו וגו', לומר
כי ישראל הגם שהם למעלה
מהטבע, אצל מאחר שהם ג"כ
בהטבע, לכן הקדימה התורה
צבראשית צרא אלוקים הטבע,
להראות התחדשות ישראל למעלה
מהטבע, צחי' נס הגם שהם בהטבע
וק"ל.

והמשכן לפי מה שאמרו חז"ל הוא
ציור כל העולמות, ומשה רבינו ע"ה
הקדים כלים למשכן, והגם שמנהגו
של עולם לעשות תחלה בית, ואח"כ
משים כלים בתוכו, כמו שהטבע

¹ פסח תרמ"ב שמעתי מפי מו"ז ז"ל על שקורין לליל פסח סדר עפ"י מ"ש המהר"ל ז"ל שיש סדר מיוחד על
הנסים והנפלאות שאינם במקרה ודפח"ח. ואפשר לבאר עוד עפ"י מה דכתיב כי לא בחפזון תצאו כו'. כי
ביצ"מ היה הגאולה במהירות שלא היינו ראויים. ועתה צריכים אנו לברר ע"י סיפורי יצ"מ בכל שנה ובכל
יום הטעמים של יצ"מ כמ"ש רש"י ז"ל בעבור זה הוציאנו כדי לקיים מצותיו וכפי מה שמקיימין ומשבחין
ומהללין לפניו נמצא נעשה מסודר ומיושב טעמי הגאולה וכשיהי' מתיישב הכל יהי' הגאולה העתידה כי
הבורא ית' גאלנו שהי' גלוי וידוע לפניו ית' שע"ז נזכה אחר כך לעבוד אותו באמת. כמ"ש הוצאתי אתכם
מארץ מצרים להיות לכם לאלקים. וזה יתקיים בשלימות לעתיד לבוא וע"ז נתקן כל השאלות והתשובה
עבדים היינו. וזה רמז הד' בנים כי בוודאי כפי הספיקות שיש בלבבות בני"י באופנים שונים. כך יש גלות
מצרים. ובכל שנה מתעורר הגאולה ומתבררין אלה הספיקות עד שיהי' הכל מסודר ומיושב ויתקיים כי לא
בחפזון תצאו כו'. ועל ד' מיני הספיקות הי' ד' גליות. ולכן יש ד' לשונות של גאולה כמ"ש במ"א מזה. וע"ז
הרמז ועבדום כו' ד' מאות שנה. כי יש מיני חשבונות יחידיות עשירות מאות אלפים ואז חוזר אל האחדות.
אבל עד המאות יש ספיקות שצריכין לבררם:

נוהג, אצל משה רבינו ע"ה רצה להראות, שהכלים של משכן יוכלו להתקיים גם צלי בית, ורמוז זה על עם ישראל שהם למעלה מהטבע, נס בלבד כנ"ל, וצלאל אמר לו מנהגו של עולם לעשות תחלה בית, כלומר הגם שישראל הם תמיד למעלה מהטבע, ומתקיימים ע"פ נס, אצל הם זהטבע ג"כ, נסים זהטבע, א"כ צריך לעשות בית תחלה ואח"כ משים בתוכו כלים, כמו שהטבע והעולם מתנהגים, וזה הוא עלמו מה שתירץ ר' יצחק, כי לכן פתח הקב"ה את תורתו הקדושה בצראשית צרא אלוקים, משום כח מעשיו הגיד לעמו, ואמר לו משרע"ה צלל אל היית, וקלרתני.

ויש להצין צזה דצרי המדרש רצה פרשת ויקהל" פרשה נ' סוף פסקא צ', וז"ל ד"א תן לחכם זה צלאל כו', אמר לו צלאל (למשה) והיכן התורה נתנה, א"ל משאנו עושים את המשכן, אנו עושים את הארון, א"ל רבינו משה, אין כבודה של תורה בכך, אלא אנו עושים את הארון ואח"כ המשכן כו', והמפרשים" כתבו שהמדרש זה פליג על הגמרא ברכות ד' נ"ה ע"א המוצא צרש"י ז"ל הנ"ל שמשה צוה לעשות תחלה כלים, ואח"כ משכן, וצלאל עשה תחלה משכן ואח"כ כלים, כנ"ל, ולפי האמור י"ל שאין כאן מחלוקת, די"ל דלגבי הארון הי' ג"כ סצרת משרע"ה להיפך

^ד שמות רבה נ' ב' דבר אחר, תן לחכם, זה בצלאל, אתה מוצא בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה עשה המשכן, בא ואמר לבצלאל, אמר לו מהו המשכן הזה, אמר לו שישרה הקדוש ברוך הוא שכינתו בתוכו ומלמד לישראל תורה. אמר לו בצלאל והיכן התורה נתונה, אמר לו משאנו עושים את המשכן אנו עושין הארון. אמר לו רבינו משה אין כבודה של תורה בכך, אלא אנו עושין הארון ואחר כך המשכן, לפיכך זכה שיקרא על שמו, שנאמר: ויעש בצלאל את הארון:

^ט יפה תואר שם הארון ואח"כ המשכן. הך אגדתא פליגא על הא דאיתא לקמן בתחלה עשה את הקרשים ואח"כ את הארון וכן נראה בפרק הרואה שבצלאל אמר שמא כך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים וזה אין קושיא לפי אגדה דידן למה כתיב בויקהל מקודם ויעש יריעת עזים ואח"ז ויעש את הארון די"ל כיון דארון נמנה בין הכלים לכן סמך הכתוב הארון אליהם מפני שהוא כלי אחד:

שהלוחות והתורה יהיו קודם עשיית המשכן צלי הארון, נס צלזד, להורות שישראל והתורה הם נס צלי טבע, וצלאל לשיטתו כי מאחר שהתורה הקדושה נתונה לעם ישראל צעוה"ז שהם צהטבע, והגם שהם למעלה מהטבע, אצל מאחר שאין כבודה של תורה בכך, צעוה"ז, שמתנהגת צהטבע, נריכים אנו לעשות תחלה הארון ואח"כ המשכן, לפיכך זכה צלאל שיקרא הארון על שמו, שנאמר ויעש צלאל את הארון.

ואפשר צזה לומר המכיוון צגמ"י^א (שבת קמ"ז:) ר' אלעזר בן ערך איתעקר לי

תלמידי, וקם קרא צספרא החרש הי' לצם, והפי' הוא, כי אמר שהלצ נסתם להצין זאת שישראל הגם שהם צהטבע, אעפ"כ מתחדשים אפילו אם הם צדיוטא התחתונה, ואעפ"כ החודש הזה לכם, כמו הלצנה לאחר קטנותה, אשר אי אפשר עוד לראותה, תתחדש ותעלה כאצר נשרים, ולכן צכל שנה שנתעורר הזמן של יציאת מצרים אשר ישראל היו נעשים לגוי גדול ע"י נסים למעלה מהטבע, תקנו לנו חז"ל לקרות פרשת החודש, לידע ולהודיע התחדשות ישראל תמיד, חדשים לצקרים רצה אמונתך.

^{יא} שבת קמ"ז: אמר רבי חלבו, חמרא דפרוגיתא ומיא דדיומסת קיפחו עשרת השבטים מישראל. רבי אלעזר בן ערך איקלע להתם, אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה, כי הדר אתא, קם למיקרי בספרא, בעא למקרי "החדש הזה לכם", אמר "החרש היה לבם". בעו רבנן רחמי עליה והדר תלמודיה.

ב) ויביאו את המשכן אל משה וגו',
 וזרש"י ז"ל (שמות ל"ט ל"ג ד"ה ויביאו) שלא היו
 יכולין להקימו כו', שלא הי' יכול
 להקימו שום אדם, מחמת כוזב
 הקרשים, שאין כח באדם לזקפן,
 ומשה העמידן, אמר משה לפני
 הקב"ה איך אפשר הקמתו ע"י
 אדם, א"ל עסוק אתה צידך, נראה
 במקימו, והוא נוקף ועמד מאליו,
 וזה שנאמר הוקם המשכן, הוקם
 מאליו, מדרש ר' תנחומא עכ"ל,
 וקשה כיון שהיו יכולים לעשות את
 הקרשים, הגם שהקרשים היו
 כזדים, וע"כ שעשייתם היו ע"י
 אנשים הרבה, א"כ כמ"כ היו
 יכולים להקים כל קרש וקרש ע"י
 הרבה אנשים, ולחצר אותם ע"י
 האדנים ומזריחים.

חנני השי"ת צזה לומר דזפרשת
 תרומה נאמר מקודם "ואת המשכן
 תעשה עשר יריעות" וגו', משמע
 מזה דעיקר המשכן היתה עשר
 יריעות, ואח"כ נאמר "ועשית את
 הקרשים למשכן" וגו', משמע ג"כ

דהקרשים היו למשכן ולא המשכן
 עצמו, וכן צעשיית המשכן צפרשת
 ויקהל נאמר "ויעשו כל חכם לצ
 בעושי המלאכה את המשכן עשר
 יריעות", ואח"כ כתיב "ויעש את
 הקרשים למשכן" וגו', נראה מכל
 זה דהמשכן לא הי' כמו שאר צית,
 שהיסוד של הצית הם האדנים
 והקרשים, ועל ידיהם עומד הצנין,
 ועל גציהן עושים את הגג, אבל
 כאן הי' העיקר היסוד של המשכן,
 היריעות, וכמו שפירש"י ז"ל
 צפרשת ויקהל, (שמות ל"ה י"א) את המשכן,
 יריעות התחתונים הנראית צתוכס
 קרוים משכן, את אהל, הוא אוהל
 יריעות עזים העשוי לגג, וכן
 פירש"י ז"ל צהרצה מקומות, וא"כ
 ע"כ מה שנאמר ויקם משה את
 המשכן, אין הכוונה על האדנים ועל
 הקרשים, אלא הכוונה היא על
 היריעות, ואח"כ נאמר ויתן את
 אדניו, וישם את קרשיו וגו', כי
 האדנים והקרשים היו למשכן, ולא
 משכן עצמו (וגם דוד המלך ע"ה

אמר אל נתן הנביא, "ראה נא
 אנוכי יושב צבית הארזים, וארון
 האלוקים יושב צתוך היריעה", קרא
 עיקר המשכן היריעה, ואח"כ
 נאמר "ויפרוש את האהל על
 המשכן", ופירש"י ז"ל הן ירעות
 העזים, וע"כ משום שהעיקר המשכן
 שעשה, הם היריעות התחתונות,
 וע"כ שהקרשים הם טפלים
 להיריעות, והיריעות שהם העיקר
 המשכן תלוין במאמרו של מלך מלכי
 המלכים הקצ"ה.

וכמו שמצואר צמד"ר פרשת צשלח
 פרשה כ"ה סימן ו', צשר ודס
 צשעה שמצקש לצנות פלטין, משהוא
 צונה את התחתונים אח"כ הוא
 צונה את העליונים, אצל הקצ"ה
 אינו כן אלא משצרא את העליונים
 צרא את התחתונים כו', ועל צחי'
 זו היתה צנין המשכן.

והגם שצמד"ר פרשת ויקהל"ב פרשה
 נ' סימן ד' מצואר, ואתה מוצא כל
 המשכן על הסדר נעשה צתחלה
 עשה את הקרשים וחברם, ואח"כ
 היריעות ופרסן עליו כו', אכן י"ל
 שצתחלת עשייתן של החכמי לצ על
 סדר זה נעשה, כמנהגו של עולם,
 אצל כאשר הקים משה רבינו ע"ה
 את המשכן, הקם אותה כאשר
 כתצתי, וכאשר מצואר זאת
 צפסוקים, ומיושב הקושיות של
 מהז"ו והרש"ש יעיי"ש, שוב ראיתי
 צרש"י ז"ל מנחות ד' צ"ט ע"א
 ד"ה ויקם משה וכ' לשון אחר
 מעיקרא ויקם משה את המשכן,
 דהיינו את היריעות, שצתחלה פורס
 את היריעות, ולא הורידן צהקמת
 העמודים והאדנים, אלא אחז
 היריעות צידו, עד שהקים כולם
 עכ"ל, הרי דהקמת המשכן הי'

³ שמות רבה נ' ד' ואתה מוצא כל המשכן על הסדר נעשה, בתחלה עשה את הקרשים וחברם, ואחר כך
 היריעות ופרסן עליו, שנאמר (שמות לו, יד): ויעש יריעת עזים לאהל על המשכן, ואחר כך עשה את הפרכת,
 שתהא נמתח בפני הארון, ואחר כך עשה את הארון ואת הכפרת שיהא נתן על הארון. אמר רבי אלעזר בן
 רבי יוסי אני ראיתי את הפרכת ברומי והיו עליה כמה טיפי דמים, ושאלתי ואמרו לי מדם יום הכפורים
 שהיה כהן עושה. ולמה נקרא כפרת, שהיה מכפר לישראל. ומשעשה הכפרת עשה השלחן שהיה לחם הפנים
 נתן עליו, שהיה נתן לפני הארון, ואחר כך עשה את המנורה שהיתה למעלה מן השלחן:

בתחלה היריעות, וממילא י"ל ג"כ
 דאח"כ העמיד הקרשים, ואח"כ
 העמודים והאדנים, וע"כ שהם
 תלויים בשלמעלה והוא מ"ש.

ושפיר תמה משה רצינו ע"ה האיך
 אפשר ע"י אדם להקים את
 היריעות מקודם שהעמיד את
 הקרשים, וגם ממה שנאמר לו
 ועשית הקרשים למשכן, משמע
 שהקרשים הם טפלים למשכן שהוא
 היריעות, ונדזקים הקרשים הכזדות
 אשר הם למטה, להיריעות שלמעלה
 מהם, איך אפשר בשכל אנושי להשיג
 זאת, וזהו שפרש"י ז"ל שהי' יכול
 להקימו שום אדם מחמת כוזב
 הקרשים שאין כח באדם לזקפן,
 פי' לעשות שיהיו נדזקים הקרשים
 הכזדים להיריעות שלמעלה, ואמר
 לו הקצ"ה עסוק אתה בידך, נראה

כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו כו',
 וזהו שנאמר הוקם המשכן, הוקם
 מאליו.

וכן לגבי ארון אמרו חז"ל ארון
 נושא את נושאי, כי שורשו של
 ארון ומשכן, הוא רק מלמעלה,
 ולכד לפי ראות עינו של אדם הי'
 נראה כאלו עומדים על הארץ,
 ויתכן עוד לומר שלכן היו נעשים
 האדנים ממחצית השקלים אשר כ"א
 מישראל נתן מחצית השקל, להורות
 ג"כ אשר ישראל השפלים צעוה"ז,
 ועומדים על הארץ, כמו שפירשו
 חז"ל על והארץ ממש, ונמוכים מכל
 המשכן אצל הם תלויים ומחוזרים
 למעלה בהשורש של המשכן כנ"ל.

ובדברים אלו יש להצין דברי
 המד"ר"י פרשת ויקהל פרשה מ"ט

¹ שמות רבה מ"ט ב' דבר אחר, כל חכם לב, הדא הוא דכתיב (שיר השירים א, ה): שחורה אני ונאווה, אם שחורה למה נאווה, וכי יש שחורה נאווה, אלא אמרה כנסת ישראל: שחורה אני במעשי ונאווה אני במעשה אבותי, שחורה אני במצרים, ונאווה אני באמרי בסיני (שמות כד, ז): כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. שחורה אני על הים, שנאמר (תהלים קו, ז): וימרו על ים בים סוף, ונאווה אני באמרי (שמות טז, ב): זה אלי ואנוהו. שחורה אני במעשה העגל, ונאווה אני במעשה המשכן. שחורה אני בשור, שנאמר (תהלים קו, כ): וימירו את כבודם בתבנית שור, ונאווה אני בשור (ויקרא יז, ג): שור או כשב או עז. שחורה אני במשכן, שנאמר (יחזקאל כג, לח): תמאו את מקדשי, ונאווה אני במשכן, ויעשו כל חכם לב. מה מלאכה היו עושין, אלא ראה מה כתיב (שמות כה, ג): וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, זו כנסת ישראל שהיא תרומה, שנאמר (ירמיה ב, ג): קדש

פיסקא ז' על הפסוק ויעשו כל חכם לב, מה מלאכה היו עושים, אלא ראה מה כתיב וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, זו כנסת ישראל שהיא תרומה כו', זהב וכסף זו כנסת ישראל כו', ונחשת זו ארץ ישראל כו' תכלת זו כנסת ישראל כו', והידי משה"ל נראה ליישב דברי המדרש, וזהאמור י"ל כיון שהמשכן הי' תלוי במאמרו של הקב"ה, והקרשים צהיריעות, והאדנים צהקרשים כו', ואין זה מעשה צער ודם, ושפיר תמה המדרש מה

מלאכה היו עושים החכמי לב, וע"ז תירץ המדרש שע"י עשיית החכמי לב, תלוי וחזרו של כנסת ישראל, וארץ ישראל צמשכן אשר תלוי במאמרו של הקב"ה, בזכותם של אבות הקדושים, כמ"ס עוד המדרש להלן זהב זה אברהם שנבחן בכסף האש, וכסף זה יצחק שנלרף בכסף על גבי המזבח, ונחשת זה יעקב שנאמר נחשתי ויברכני ה' בגללך.

וגם צהאמור נצין המשל המדרש"ו צפרשה זו, אמר ר' חייא בר אבא למה האוה"ע דומין לאדם שהי'

ישראל לה' ראשית תבואתה. זהב וכסף, זו כנסת ישראל, שנאמר (תהלים סח, יד): כנפי יונה נחפה בכסף, ונחשת, זו ארץ ישראל, שנאמר (דברים ח, ט): ומהרריה תחצב נחשת. תכלת, זו כנסת ישראל, שנאמר (במדבר טו, יד): ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת. וארגמן ותולעת שני, זו כנסת ישראל, שנאמר (ישעיה מא, יד): אל תיראי תולעת יעקב. וכן (שיר השירים ד, ג): כחוט השני שפתותיך, ואומר (תהלים סח, כח): שרי יהודה רגמתם. דבר אחר, זהב, זה אברהם, שנבחן בכבשן האש כזהב. וכסף, זה יצחק, שנצרך בכסף על גבי המזבח. ונחשת, זה יעקב, שנאמר (בראשית ל, כז): נחשתי ויברכני ה' בגללך:

⁷ ידי משה שם ד"ה מה מלאכה היו עושים. ותמוה מאד ליישב המדרש זה על פי פשוטו יגתי הרבה ובלתי אפשר להתבונן בה על פי פשוטא עד שהאיר ה' עיני שמצאתי פירושו והכי קאמר מה מלאכה פירוש מה טורח ומה יגיעה היה כאן ע"ד דאיתא במדרש חזית וכן לעיל בסדר בראשית פירוש גבי מכל מלאכתו לא בעמל ולא ביגיעה ברא הקב"ה את עולמו וק"ו לבנין בית המקדש שסייעו הכל ואם כן מקשה הכא מדקאמר שעושי המלאכה משמע שנתייגעו בה ומשני שהגיעה היה בעיונם שהיו צריכין להשכיל בחכמתם ברמזי עניני המשכן כי לא נפלו הדברים במקרה כי הכל רמזים כי תרומה רומז לכנסת ישראל ודו"ק:

¹⁰ שמות רבה נ"א ה' אמר רבי חיא בר אבא למה העובדי כוכבים דומין, לאדם שהיה שונא למלך והיה מבקש לשלט בו ולא היה יכול, מה עשה הלך אצל אנדריאנטוס ובקש להפילו, והיה מתירא מן המלך שיהרגנו, מה עשה נטל את הצפרן של נחשת והיה חופר הכתל שתחתיו, אמר מתוך שאני מפיל את הבסיס אנדריאנטוס נופל. כך העובדי כוכבים באים להתגרות בהקדוש ברוך הוא ואינן יכולין, והם באין ומתגרין עם ישראל. וכן דוד אמר (תהלים ב, ב): יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו, ואינן יכולין, ומה הם עושיין מתגרים בישראל, מה כתיב אחריו (תהלים ב, ב): ננתקה את מוסרותימו, נעקר אותם מן העולם, אימתי בשעה שאין להם מה למשכן, אבל המשכן נתמשכן על ידיהם, הוי: אלה פקודי המשכן, אל תהי קורא כן אלא המשכון:

שונא למלך כו', מה עשה נטל את הציפורן של נחשת והי' חופר הכתל שתחתיו, אמר מתוך שאני מפיל את הצבים, אנטריאנטים נופל, כך האוה"ע צאים להתגרות בהקצ"ה, ואינם יכולים, והם צאים ומתגרין עם ישראל, וכן דוד המלך אמר יתיצבו מלכי הארץ ורוזנים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו, ואינן יכולין, ומה הן עושין מתגרין בישראל, מה כתיב אחריו ננתקה את מוסרותימו, נעקור אותם מן העולם כו', הוי אלה פקודי המשכן, אל תהי קורין כן, אלא המשכון יעיי"ש במדרש, כי האוה"ע חושבים שישראל הם

הצבים של המשכן, כי ממחלית השקלים נעשו האדנים, ולאחר שיעקרו ח"ו את ישראל מן העולם ח"ו, נופל נופל האנדריאנטוס ממילא שהוא המשכן, וזוה יעשו מלחמה עם כזיכול ית"ש ויתעלה, אצל יושב צממים ישחק, ה' ילעג למו, כי אדרצה האדנים הרומזים על ישראל תלויין צמשכן צמאמרו של הקצ"ה, ומהרה צימינו יתקיים עליהם הפסוק אשר נאמר להלן תרועם בשצט צרזל ככלי יוצר תנפלים, וינקום הקצ"ה לעינינו את נקמת דם עבדיו השפוך, וכיה"ה, אמן.